

Ochrana spotřebitele a bezpečnost potravin

JUDr. Jana Tkáčiková, Ph.D.

Potravina

- Jakákoli látka nebo výrobek, zpracované, částečně zpracované nebo nezpracované, které jsou určeny ke konzumaci člověkem nebo u nichž lze důvodně předpokládat, že je člověk bude konzumovat.
- Mezi „potravinu“ patří
 - nápoje, žvýkačky a jakékoli látky včetně vody, které jsou úmyslně přidávány do potravinu během její výroby, přípravy nebo zpracování.
 - voda za místem dodržování hodnot podle definice v článku 6 směrnice 98/83/ES, aniž jsou dotčeny požadavky směrnic 88/778/EHS a 98/83/ES.
- „Potraviny“ nezahrnují
 - a) krmiva;
 - b) živá zvířata, pokud nejsou připravena pro uvedení na trh k lidské spotřebě;
 - c) rostliny před sklizní;
 - d) léčivé přípravky
 - e) kosmetické prostředky
 - f) tabák a tabákové výrobky
 - g) omamné a psychotropní látky
 - h) rezidua a kontaminující látky.

Bezpečnost potravin a potravinové právo

- Právní a správní předpisy použitelné ve Společenství nebo na vnitrostátní úrovni pro potraviny obecně, a zejména pro bezpečnost potravin
- Vztahuje se na všechny fáze výroby, zpracování a distribuce potravin a rovněž krmiv, která jsou vyrobena pro zvířata určená k produkci potravin nebo kterými se tato zvířata krmí

Cíle potravinového práva

- Obecné cíle
 - Vysoká úroveň ochrany lidského života a zdraví a ochrany zájmů spotřebitelů, včetně poctivého jednání v obchodu s potravinami
 - Zohlednění ochrany zdraví zvířat a dobré životní podmínky zvířat, zdraví rostlin a ochranu životního prostředí
 - Dosažení volného pohybu potravin a krmiv vyrobených nebo uvedených na trh podle obecných zásad a požadavků potravinového práva
- Zvláštní cíle
 - Ochrana zájmů spotřebitelů a poskytování základu, který spotřebitelům umožní vybrat se znalostí věci potravin, které konzumují
 - Zabránění
 - podvodným nebo klamavým praktikám
 - falšování potravin
 - jiným praktikám, které mohou spotřebitele uvést v omyl

Zásady potravinového práva

- Od vidlí po vidličku
- Analýza rizika
- Předběžná opatrnost
- Transparentnost
- Flexibilita
- Primární odpovědnost provozovatele potravinářského podniku
- Sledovatelnost

The Food Production Chain

Everyone has a role to play in keeping food safe.

ZÁSADY potravinového práva KOMPLEXNÍ A JEDNOTNÝ PŘÍSTUP „OD VIDLÍ PO VIDLIČKU“

- Prvovýroba
 - Chov zvířat (před porážkou), pěstování plodin, včetně sklizně, sběr volně rostoucích plodů, lov
- Dovoz, produkce, výroba, skladování, přeprava, distribuce, prodej a dodávání krmiv
- Výroba, skladování, přeprava, dovoz potravin
- Prodej/dodání potravin konečnému spotřebiteli
 - Maloobchod, včetně stravovacích provozů, distribučních center, stánkového prodeje apod.

ZÁSADY potravinového práva

Analýza rizika

- vědecký postup pro stanovení účinných, přiměřených a cílených opatření k ochraně zdraví, skládající se ze tří propojených součástí
- Riziko
 - míra pravděpodobnosti nepříznivého účinku na zdraví a závažnosti tohoto účinku, vyplývající z existence určitého nebezpečí
- Nebezpečí
 - biologické, chemické nebo fyzikální činitele s potenciálním nepříznivým účinkem na zdraví

Analýza rizika

- **HODNOCENÍ RIZIKA**
 - vědecky podložený proces
 - identifikaci a popis nebezpečí
 - odhad expozice a charakterizaci rizika
 - nezávislé, objektivní
 - EFSA, vědecké výbory
- **MANAGEMENT RIZIKA**
 - proces spočívající
 - ve zvažování strategických možností, vedení konzultací se zúčastněnými stranami, posuzování rizika a dalších relevantních faktorů
 - ve zvolení preventivních a kontrolních opatření (legislativa a kontrola)
 - Komise a státní dozorové orgány
- **KOMUNIKACE O RIZIKU**
 - výměna informací během celého procesu analýzy rizika
 - mezi hodnotiteli a manažery rizika, spotřebiteli, potravinářskými podniky, akademickou obcí a dalšími zúčastněnými osobami
 - o nebezpečích, rizicích, souvisejících faktorech, důvodech pro daná rozhodnutí

ZÁSADY potravinového práva PŘEDBĚŽNÁ OPATRNOST

- Přijímání nezbytných předběžných opatření v rámci managementu rizika za předpokladu, že
 - Na základě dostupných informací existuje možnost škodlivých účinků na zdraví
 - A zároveň přetrvává vědecké nejistota a není možné provést úplné hodnocení rizik
- Dočasnost a proporcionality opatření

ZÁSADY potravinového práva TRANSPARENTNOST

- konzultace s veřejností během přípravy, hodnocení a revize potravinového práva
- informování veřejnosti
- přístup k dokumentům, poskytnutí informací o riziku plynoucího z potravin a o přijatých opatřeních

ZÁSADY potravinového práva

FLEXIBILITA

- Zachování rozmanitosti a tradičních potravin
 - Tradiční výrobní postupy, prodej ze dvora
- Možnost členského státu
 - povolit v rámci hygienických předpisů
 - odchylky/výjimky z určitých požadavků
 - přizpůsobení určitých požadavků
 - vyjmout určité činnosti z působnosti hygienických předpisů
- v souladu se zásadou transparentnosti a subsidiarity

System odpovědnosti v potravinovém právu

Primární odpovědnost provozovatelů potravinářský podniků

- Povinnost zajistit v podniku, který řídí,
 - aby potraviny a krmiva splňovaly požadavky potravinového práva, které se týkají jejich činnosti, a
 - kontrolu plnění těchto povinností

Odpovědnost členských států

- Povinnost zajistit dodržování potravinového práva a sledovat a ověřovat, zda provozovatelé plní odpovídající požadavky potravinového práva

Individuální odpovědnost spotřebitele

- Při rozhodování o tom, zda je potravina bezpečná, se berou v úvahu informace poskytnuté spotřebiteli, včetně informací na štítku nebo dalších informací obecně dostupných spotřebiteli o tom, jak zamezit škodlivým účinkům potraviny na zdraví.

Primární odpovědnost provozovatelů potravinářský podniků a SLEDOVATELNOST

- Schopnost a povinnost identifikovat bezprostředního dodavatele i přímého odběratele potravin, krmiva, hospodářského zvířete nebo látky, která je určena k přimísení nebo u níž se přimísení předpokládá
 - „krok vpřed, krok vzad“
 - v rámci podniku i v rámci potravinového řetězce
- Povinnost zavést odpovídající systémy a postupy

Potravinové právo – unijní úroveň

- Obecný potravinový zákon
 - Nařízení č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady s požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin
- Hygienický balíček
 - Nařízení č. 852/2004 o hygieně potravin
 - Nařízení č. 853/2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu
- Označování potravin
 - Nařízení č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům
 - Nařízení č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty
- Úřední kontroly
 - Nařízení 2017/625 o úředních kontrolách a jiných úředních činnostech prováděných s cílem zajistit uplatňování potravinového a krmivového práva a pravidel týkajících se zdraví zvířat a dobrých životních podmínek zvířat, zdraví rostlin a přípravků na ochranu rostlin
 - Nařízení 854/2004/ES, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě

Potravinové právo – vnitrostátní úroveň

- Potravinové
 - Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích
 - Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči
 - Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
 - Zákon č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci
- Spotřebitelské
 - Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele
 - Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy
 - Zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci

Subjekty potravinového práva a postavení spotřebitele

Potravinářský podnik

- Veřejný nebo soukromý
- Ziskový nebo neziskový
- Vykonávající činnost související s jakoukoli fází výroby, zpracování a distribuce potravin

Provozovatel potravinářského podniku

- Fyzická nebo právnická osoba odpovědná za plnění požadavků potravinového práva v potravinářském podniku, který řídí

Konečný spotřebitel

- Konečný spotřebitel potravin, který nepoužije potraviny v rámci provozování potravinářského podniku nebo jeho činnosti
 - Srov. OZ a ZOS

Ochrana spotřebitele a bezpečnost potravin v politikách

- Nová politika pro spotřebitele COM(2018) 183 final
 - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0183&from=EN>
 - Řešení problému dvojí kvality potravin + přísnější sankce za nezákonné praktiky, individuální nápravná opatření pro spotřebitele uvedené v omyl a mechanismy kolektivní právní ochrany
 - Udržitelná spotřeba, mj. štítkování potravin předcházející plýtvání
- Strategie od zemědělce ke spotřebiteli COM(2020) 381 final pro spravedlivé, zdravé a ekologické potravinové systémy
 - http://eagri.cz/public/web/file/651716/F2F_CZ.pdf
 - Podpora udržitelné spotřeby potravin a usnadnění přechodu ke zdravé a udržitelné stravě
 - Omezení potravinových ztrát a plýtvání potravinami
 - Boj proti potravinovým podvodům v celém potravinovém řetězci
- Strategie bezpečnosti potravin a výživy (2021 – 2030)
 - <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/bezpecnost-potravin/strategie-zajisteni-bezpecnosti-potravin/>
 - Důraz na zdravotní rizika, klamání spotřebitele a falšování potravin
 - Zvyšování kvality potravin, efektivita státního dozoru (zaměření na internetový prodej potravin)

Strategie od zemědělce ke spotřebiteli vybraná navrhovaná opatření

Návrh harmonizovaného povinného vyznačování nutričních údajů na přední straně balení, aby se spotřebitelé mohli při výběru potravin rozhodovat s ohledem na zdraví

Návrh vyžadovat označení původu u některých produktů

Návrh rámce pro označování udržitelných potravin, aby se spotřebitelům umožnilo vybírat si udržitelné potraviny

Návrh na revizi pravidel EU týkajících se vyznačování data (data spotřeby a data minimální trvanlivosti)

BEZPEČNOST – JAKOST – KVALITA potravin
<https://docplayer.cz/5974138-Kvalita-a-bezpecnost-potravin.html>

BEZPEČNOST

JAKOST

KVALITA

BEZPEČNOST – jakost – kvalita potravin

- Potravina nesmí být uvedena na trh, není-li bezpečná
 - Bezpečnost = zdravotní a hygienická nezávadnost
- NEbezpečná potravina
 - Škodlivá pro lidské zdraví
 - Okamžité, krátkodobé i dlouhodobé účinky, včetně vlivu na zdraví dalších generací
 - Pravděpodobné kumulativní toxické účinky
 - Zvláštní zdravotní citlivost určité skupiny spotřebitelů, pokud je pro ně potravina určena
 - Nevhodná k lidské spotřebě
 - S ohledem na zamýšlené použití z důvodu kontaminace cizorodými nebo jinými látkami, hniloby, rozkladu nebo kažení
- Při rozhodování o (ne)bezpečnosti potraviny se bere v úvahu
 - Obvyklé podmínky použití potraviny
 - Informace poskytnuté spotřebiteli

Bezpečnost – JAKOST – kvalita potravin

- Soubor charakteristických vlastností jednotlivých druhů, skupin a podskupin potravin, které jsou stanoveny „potravinovým právem“ popisujícím jednotlivé skupiny potravin
 - Jakostní = standardní/normativní
- Klasifikace do tříd
 - *„Jakost není bezvadnost, ale klasifikovaná, tříděná vadnost.“*
 - <https://docplayer.cz/5974138-Kvalita-a-bezpecnost-potravin.html>

Bezpečnost – jakost – KVALITA potravin

- Multikriteriální parametr
 - Kvalita = hodnota
- Subjektivní hodnocení spotřebitele
 - očekávání spotřebitele
 - „průmyslové tajemství“
- Zahrnuje
 - hygienické, nutriční, technologické, senzorické, informační, ekonomické aspekty a vlastní užitná hodnota

Co ovlivňuje spotřebitele při výběru potravin?

Povinnosti provozovatele potravinářského podniku

- Uvádět na trh bezpečné potraviny (čl. 14 nařízení o bezpečnosti potravin)
- Zajistit sledovatelnost nabízených potravin (čl. 18 nařízení o bezpečnosti potravin)
- Zajistit okamžité stažení nebezpečné potraviny z trhu (čl. 19 nařízení o bezpečnosti potravin)
- Dodržovat požadavky právních předpisů
 - Technologické a hygienické ve všech fázích výroby a manipulace
 - Smyslové, fyzikální, chemické a mikrobiologické na jakost potravin
 - Zásady provozní a osobní hygieny
 - Požadavky na materiály a předměty přicházející do styku s potravinami
- Identifikovat se
 - Vůči spotřebitelům (zákon o ochraně spotřebitele)
 - Vůči orgánům státní správy
- Poskytnout informace o prodávané potravíně (nařízení o označování potravin)
- Respektovat práva spotřebitele (zákon o ochraně spotřebitele)
- Nepoužívat nekalé obchodní praktiky (zákon o ochraně spotřebitele)
- Dodržet zákonné požadavky na související reklamu (zákon o regulaci reklamy)

Povinnosti provozovatele potravinářského podniku

Na trh je zakázáno uvádět potraviny

- klamavě označené nebo nabízené ke spotřebě klamavým způsobem,
- s prošlým datem použitelnosti,
- neznámého původu,
- překračující nejvyšší přípustné úrovně kontaminace radionuklidy stanovené v souladu s atomovým zákonem,
- ozářené v rozporu s požadavky stanovenými tímto zákonem a prováděcím právním předpisem.

Povinnost neprodleně vyřadit z dalšího uvádění na trh potraviny

- které je zakázáno uvádět na trh
- balené do obalů, které neodpovídají požadavkům přímo použitelného předpisu Evropské unie o materiálech a předmětech určených pro styk s potravinami nebo vyhlášky o hygienických požadavcích na výrobky určené pro styk s potravinami a pokrmy,
- nedostatečně nebo nesprávně označené,
- neodpovídající požadavkům na jakost stanoveným prováděcím právním předpisem nebo deklarovaným výrobcem,
- páchnoucí, pokud pach není charakteristickou vlastností výrobku, nebo jinak poškozené, deformované, znečištěné nebo zjevně chemicky nebo mikrobiologicky narušené.

Výjimky pro bezpečné potraviny

- po datu minimální trvanlivosti → oddělené a označené uvádění na trh
- použitelné k jinému než původnímu použití → oddělené a označené uvádění na trh
- nesplňující zákonné požadavky → bezplatné poskytnutí neziskové organizaci

Povinnosti provozovatele potravinářského podniku

Poctivost prodeje výrobků a poskytování služeb

- prodávat výrobky ve správné hmotnosti, míře nebo množství a umožnit spotřebiteli překontrolovat si správnost těchto údajů,
 - prodávat výrobky a poskytovat služby v předepsané nebo schválené jakosti, pokud je závazně stanovena nebo pokud to vyplývá ze zvláštních předpisů anebo v jakosti jím uváděné; není-li jakost předepsána, schválena nebo uváděna, v jakosti obvyklé,
 - prodávat výrobky a poskytovat služby za ceny sjednané v souladu s cenovými předpisy a ceny při prodeji výrobků nebo poskytování služeb správně účtovat;
 - při prodeji výrobků používat měřidla, která splňují požadavky stanovené zvláštním právním předpisem upravujícím oblast metrologie.
-
- Zákaz výroby, dovozu, vývozu, nabízení, prodeje a darování výrobků nebezpečných svou zaměnitelností s potravinami
 - Zákaz nabízení, prodeje a skladování výrobků porušujících některá práva duševního vlastnictví

Nekalé obchodní
praktiky a potraviny

- Jaké vás napadnou?

Nekalé obchodní praktiky

- Rozpor s požadavky odborné péče a podstatně narušuje nebo je způsobilá podstatně narušit ekonomické chování spotřebitele, kterému je určena, nebo který je jejímu působení vystaven
 - Průměrný člen skupiny
 - nejsou dotčeny běžné a oprávněné reklamní praktiky zveličených prohlášení nebo prohlášení, která nejsou míněna doslovně
- Kategorizace
 - klamavé konání
 - klamavé opomenutí
 - agresivní obchodní praktika
- Obchodní praktiky, které se považují za nekalé v případě, že vede nebo může vést spotřebitele k rozhodnutí ohledně koupě, které by jinak neučinil.
- Obchodní praktiky, které se považují za nekalé za všech okolností, jsou uvedeny v příloze č. 1 a 2 zákona.

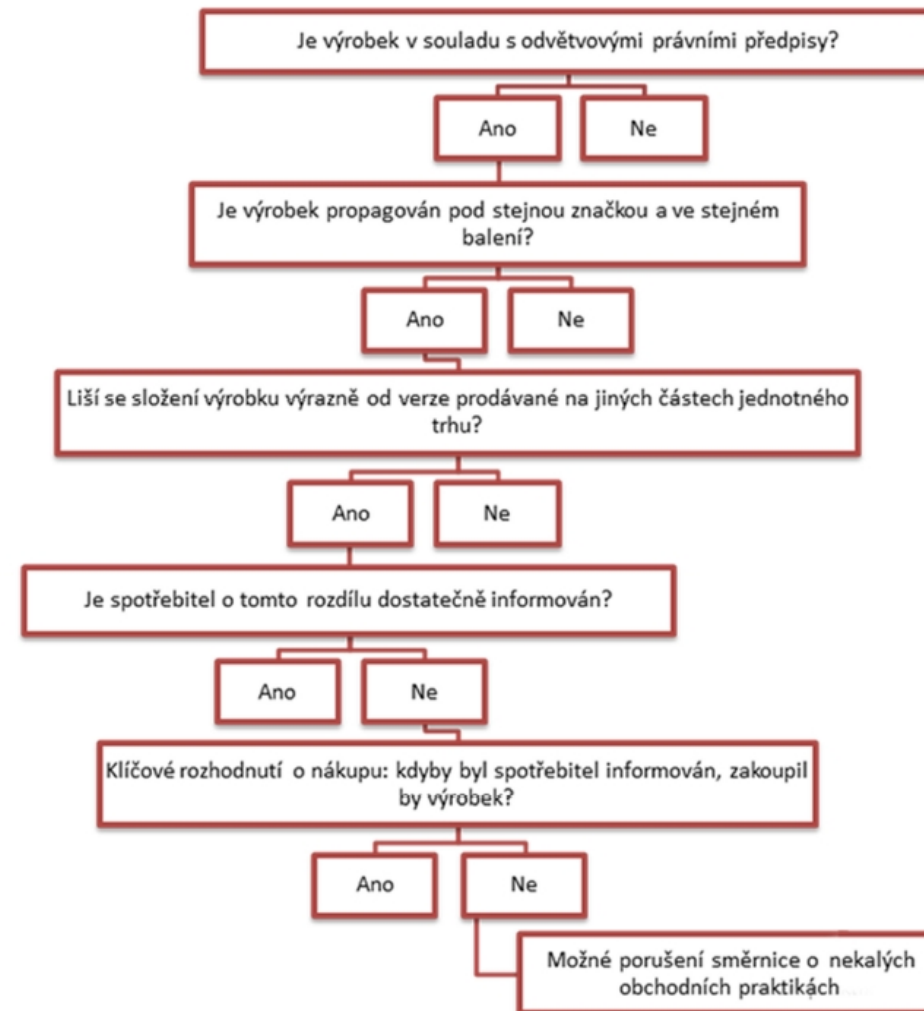

|| ?

Dvojitá kvalita potravin

- Vazba na
 - Směrnici o nekalých obchodních praktikách
 - Nařízení o označování potravin
 - Nařízení o spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele
 - Nařízení o bezpečnosti potravin
- Východiska
 - Referenční výrobek, legitimní očekávání a informovanost spotřebitele
- Oznámení Komise o uplatňování právních předpisů EU v oblasti potravin a ochrany spotřebitele v případech dvojí kvality výrobků - konkrétní případ potravin C/2017/6532

Směrnice 2019/2161, pokud jde o lepší vymáhání a modernizaci právních předpisů Unie na ochranu spotřebitele

- Rozšíření spektra nekalých obchodních praktik
 - jakékoliv uvádění zboží na trh v jednom členském státě jako zboží totožné se zbožím uváděným na trh v jiných členských státech, ačkoliv takové zboží má podstatně odlišné složení nebo znaky, není-li to odůvodněno oprávněnými a objektivními faktory.
- Spotřebitelé poškození nekalými obchodními praktikami mají přístup k přiměřeným a účinným prostředkům nápravy, včetně náhrady újmy, kterou utrpěli, a případně snížení ceny nebo ukončení smlouvy.
 - Členské státy mohou stanovit podmínky, za nichž lze tyto prostředky nápravy uplatnit, a jejich účinky. Členské státy mohou případně zohlednit závažnost a povahu nekalých obchodních praktik, újmu utrpěnou spotřebitelem a další relevantní okolnosti.
 - Těmito prostředky nápravy není dotčeno uplatnění ostatních prostředků nápravy, které může spotřebitel uplatnit podle unijního nebo vnitrostátního práva.“
- Členské státy stanoví sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých podle této směrnice a přijmou veškerá opatření nezbytná k zajištění jejich uplatňování. Tyto sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující.

Dvojí kvalita potravin a zákon o potravinách

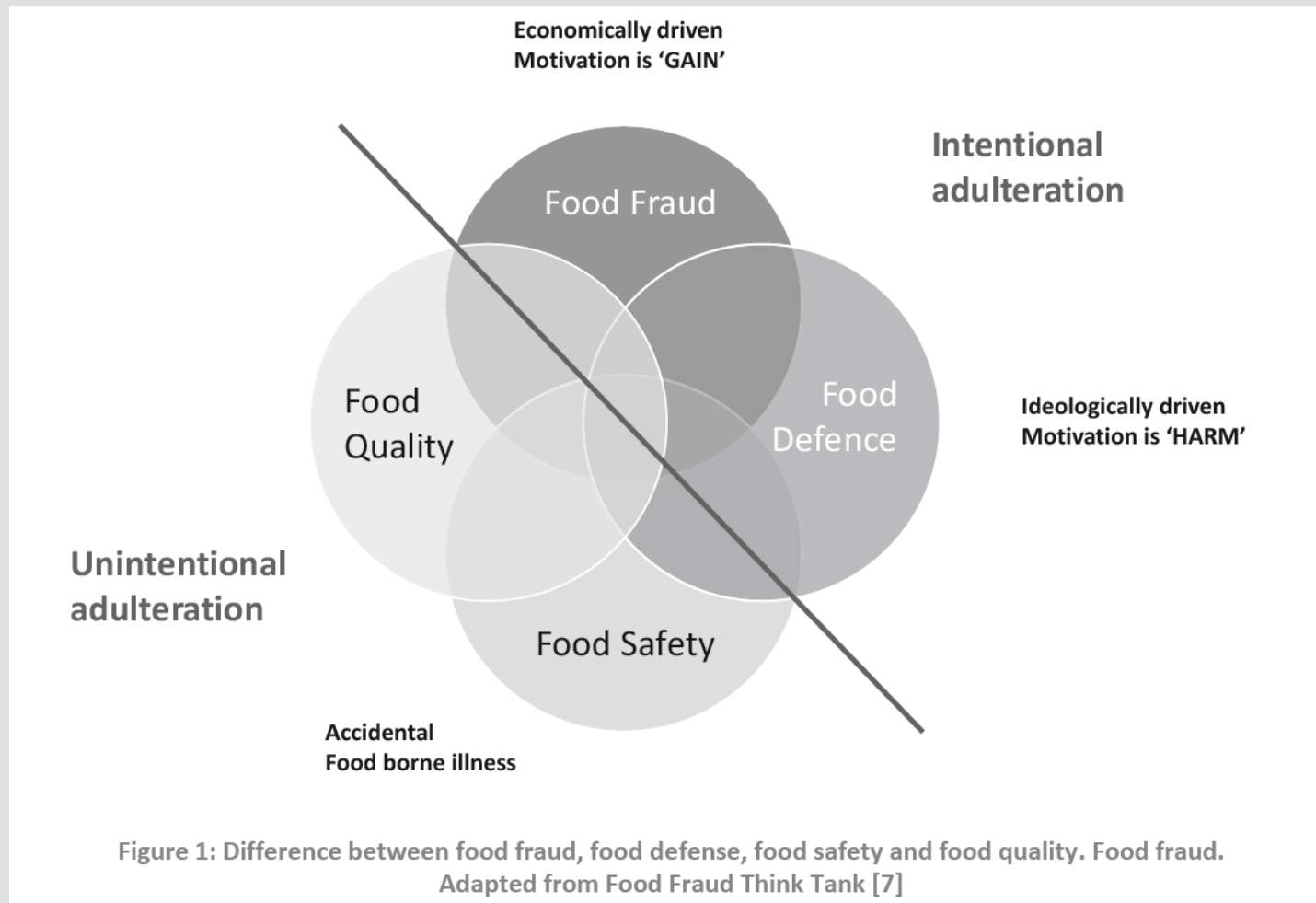
- Novela zákona o potravinách č. 174/2021 Sb.
 - *Na trh je zakázáno uvádět potraviny*
 - *g) zdánlivě totožné s potravinou uváděnou na trh v jiných členských státech Evropské unie, ačkoliv potravina uváděná na trh v České republice má podstatně odlišné složení nebo vlastnosti, pokud to není odůvodněno oprávněnými a objektivními skutečnostmi a pokud není potravina opatřena snadno přístupnou a dostatečnou informací o tomto odlišném složení nebo vlastnostech.*
- Základní principy kontroly dvojí kvality potravin
 - <https://www.szpi.gov.cz/clanek/zakladni-principy-kontroly-dvoji-kvality-potravin.aspx>

Falšování potravin, aneb poznáte rozdíl?

Definice falšování potravin

https://ec.europa.eu/food/safety/agri-food-fraud/food-fraud-what-does-it-mean_cs

Falšování potravin = podvodné jednání
= porušení pravidel + klamání spotřebitelů +
ekonomická výhoda + úmyslné jednání

- Od nedodržení deklarované jakosti k zásadnímu zhoršení elementárních vlastností a vadám samotné podstaty, charakteru a původu dané potraviny
- Nekalá obchodní praktika i nekalosoutěžní jednání
- Příklady
 - Nastavení potraviny levnější složkou
 - Přítomnost nedeklarovaných složek
 - Nastavení potraviny ke zlepšení jejich vlastností
 - Klamavé uvádění geografického původu nebo způsobu produkce
- Známé kauzy

FOOD FRAUD: Olive oil case

The ES/UK olive oil fraud case

Blends of 30 % of refined olive oil and 70 % of extra virgin olive oil
 Sold as extra virgin instead of olive oil
 > Labelling issue (wrong category)
 > Quality of sold oil lower than expected

What is the difference ?

Olive oil
 A blend of extra virgin/virgin olive oils plus refined olive oil
 Intended for direct sale to consumers

Extra virgin olive

- Obtained from the olives solely by mechanical or other physical means
- Highest level of quality, both from a physico-chemical and from an organoleptic point of view: fruity with no defects
- Subject to stringent parameters

Refined olive oil

- Obtained from the refining of lampante olive oil (to remove defects)
- Depending on the chemical-physical conditions, minor or relevant changes in oil composition can occur
- Not intended for direct sale to consumers

FOOD FRAUD CRITERIA

Violation of EU Law

Breach of marketing standards for olive oil

1. Mislabelling [Reg (EC) 29/2012, Reg (EEC) 2568/91]
2. Oil quality requirements not corresponding to extra virgin olive oil [Reg (EC) 29/2012, Reg (EU) 1308/2013]
3. Provision on food information to consumers [Reg (EU) 1169/2011]
4. General food law [Reg (EC) 178/2002]

Intention

24.000 liters of « olive oil » were intentionally mislabeled as « extra virgin olive oil »

Economic gain

Difference between the price of extra virgin olive oil (EVOO) and the price of olive oil (OO) multiplied by 30% (percentage of adulteration)

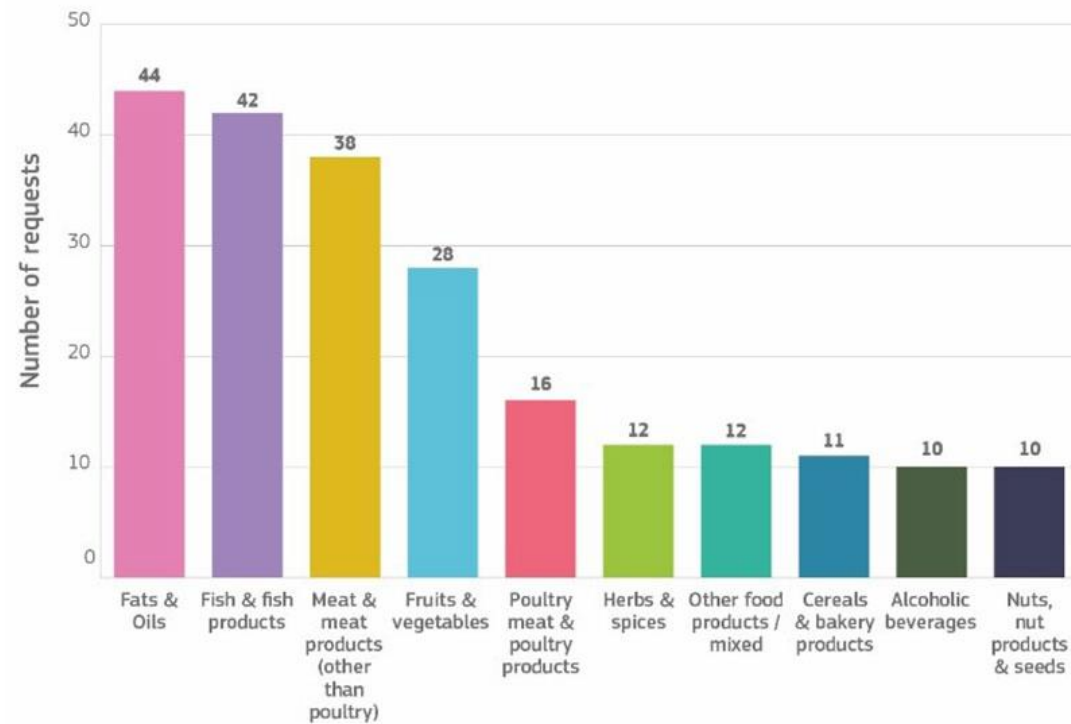
$\text{€EVOO} - \text{€OO}$
 [market price]
 $\times 30\%$

Deception of customer

« Olive oil » sold as « extra virgin olive oil » misleading consumers

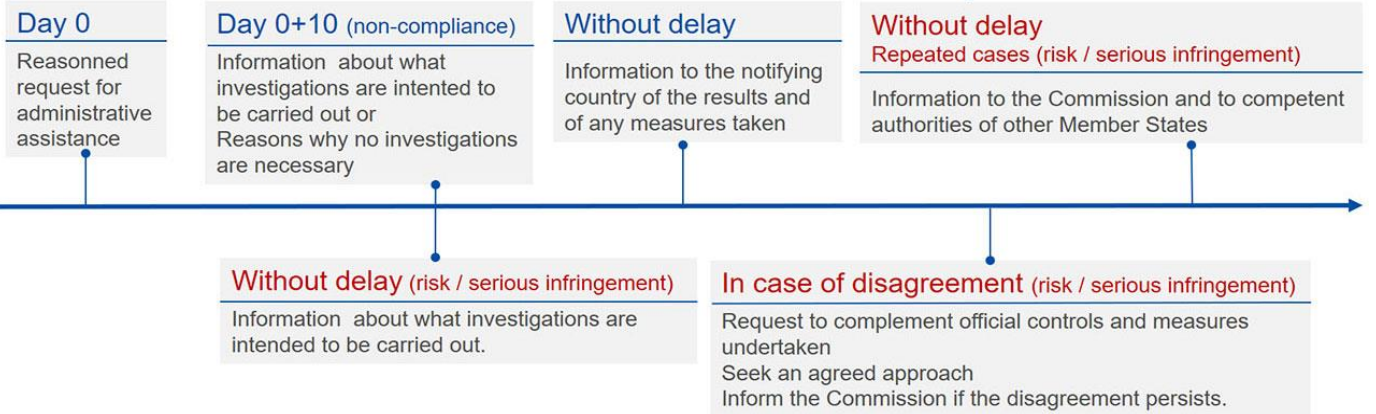
Falšování potravin

- Varovné signály pro spotřebitele
 - Označování potravin
 - Složení, datum použitelnost/minimální trvanlivosti
 - Cena
 - Podmínky skladování potravin
 - Senzorické vlastnosti
 - „Certifikovaný“ obchod a původ
- Podezření
 - podnět + reklamace + povinnost nahradit škodu
- Kontrola
 - odběr vzorků + laboratorní analýza
 - správní řízení a rozhodnutí o uložení nápravného opatření
 - přestupkové řízení a rozhodnutí o přestupku a uložení trestu
 - opakované kontroly
- Přeshraniční dosah = EU Food Fraud Network a Administrative Assistance and Cooperation System

EU Food Fraud Network

Administrative Assistance and Cooperation System

Označování potravin

Obecné požadavky pro všechny druhy potravin

Zvláštní požadavky pro jednotlivé druhy potravin

Obchodní normy

Nařízení EU o poskytování informací o potravinách spotřebitelům

- Cíle
 - Vysoká úroveň ochrany zdraví a zájmů spotřebitelů
 - informovaný výběr potravin a jejich bezpečné použití
 - se zvláštním ohledem na zdravotní, hospodářská, environmentální, sociální a etická hlediska
 - Volný pohyb legálně vyráběných a na trh uváděných potravin, s přihlédnutím, kde je to vhodné, k potřebě ochrany legitimních zájmů výrobců a podpora výroby kvalitních produktů

Obecné požadavky na označování pro potraviny, související reklamu, obchodní úpravu, balení, uspořádání, místo vystavení

Všechny informace nesmějí být zavádějící, pokud jde o

Charakteristiky potraviny

Účinky potraviny, které nemá

Zvláštní charakteristiky, které nemá

Zvláštní složení, které nemá

Všechny informace musí být přesné, jasné a snadno srozumitelné

Povinné informace musí být dobře viditelné, snadno čitelné a nesmějí být žádným způsobem skryty, zastřeny, ani přerušeny, ani od nich nesmí být odváděna pozornost

Dobrovolné informace nesmějí být uvedeny na úkor povinných

Povinné informace o potravinách

- a. název potraviny (zákonný nebo vžitý)
- b. seznam složek
- c. alergeny
- d. množství složek
- e. čisté množství potraviny
- f. datum minimální trvanlivosti nebo datum použitelnosti
- g. zvláštní podmínky uchování nebo podmínky použití
- h. jméno nebo obchodní název a adresu provozovatele potravinářského podniku
- i. země původu nebo místo provenience (v případech stanovených)
- j. návod k použití (v případě potraviny, kterou by bez tohoto návodu bylo obtížné odpovídajícím způsobem použít)
- k. skutečný obsah alkoholu (u nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2 %)
- l. výživové údaje
- m. Další povinné údaje u určitých druhů nebo skupin potravin

Požadavky na označování potravin dle „balení“ potravin

- Balené potraviny
 - Samostatná prodejní jednotka v obchodní úpravě v nezměněném stavu určená konečnému spotřebiteli a zařízení společného stravování, která se skládá z potraviny a obalu, do něhož byla vložena před uvedením do prodeje; bez otevření nebo výměny obalu nelze změnit jeho obsah
 - Plocha větší než 80 cm² = střední výška písma min. 1.2 mm
 - Plocha menší než 80 cm² = střední výška písma min. 0.9 mm
- Nebalené potraviny = vnitrostátní úprava (§ 8 zákona o potravinách)
- Zabalené potraviny = vnitrostátní úprava (§ 7 zákona o potravinách)
 - Bez přítomnosti spotřebitele pro účely přímého prodeje
- Pokrmy nebalené a zabalené (§ 9a zákona o potravinách)
 - potravina včetně nápoje, kuchyňsky upravená studenou nebo teplou cestou nebo ošetřená tak, aby mohla být přímo nebo po ohřevu podána ke konzumaci v rámci stravovací služby (§ 23 zákona o ochraně veřejného zdraví)
- Skleněné lahve k opakovanému použití
 - Bez etikety = nesmazatelné označení a vybrané povinné údaje (a., c., e., f., l.)
- Malé obaly
 - plocha menší než 10 cm²
 - Vybrané povinné údaje na obalu a., c., e., f.
 - Ostatní povinné údaje jiným prostředky nebo na žádost spotřebitele
 - Plocha menší než 25 cm²
 - Všechny povinné údaje s výjimkou výživových údajů

Dobrovolné údaje a označování „výjimečnosti“ potravin - TVRZENÍ

blíže viz <https://www.szpi.gov.cz/clanek/voditka-k-problematice-zdravotnich-a-vyzivovych-tvrzeni.aspx>

Zdravotní tvrzení	<i>Jod přispívá k normální činnosti nervové soustavy.</i>
Výživová tvrzení	<i>Bohatý na bílkoviny, zdroj vápníku</i>
Srovnávací tvrzení	<i>light, se sníženým obsahem</i>
Označování aromat	<i>Bez umělých aromat, Přírodní vanilkové aroma</i>
Označování produkce	<i>BIO, organický</i>
Označování jakosti	<i>Čerstvý, přírodní, živý, racionální, poctivý</i>
Specifika složení	<i>Bez lepku, bez laktózy</i>
Specifika určení	<i>počáteční mléčná kojenecká výživa, určeno k dietnímu postupu při...</i>
Neregulováno (zatím)	<i>Dětský, pro vegany, pro lesklé vlasy, dává křídla, Fit/Fitness,...</i>

Dobrovolné údaje a označování „výjimečnosti“ potravin

Zdroj: <https://slideplayer.cz/slide/3750065/>

- Zákaz léčebných tvrzení
 - Informace o potravině nesmějí připisovat jakékoli potravině vlastnosti umožňující zabránit určité lidské nemoci, zmírnit ji nebo ji vyléčit, ani na tyto vlastnosti odkazovat
 - Výjimka pro potraviny určené pro zvláštní výživu a přírodní minerální vody
- Informace
 - Nesmějí uvádět spotřebitele v omyl
 - Nesmějí být nejednoznačné ani matoucí
 - Musí být tam, kde je to vhodné, podloženy vědeckými údaji

Zakázaná a zavádějící tvrzení

- Zakázaná tvrzení
 - *Bez éček*
 - viz stanovisko MZe dostupné na: <https://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=2148741>
 - *Neobsahuje nebezpečná/umělá éčka*
 - *Bez alergenů*
 - *Vhodné pro alergiky*
 - *Bezpečná potravina*
- Zavádějící tvrzení (vyhláška č. 417/2016 Sb.)
 - *Česká potravina, Dia, Čerstvé, Vhodné pro děti,...*
 - Výjimky, pokud tvrzení
 - Je součástí názvu potraviny, názvu druhu, skupiny nebo podskupiny uvedené u jednotlivých druhů potravin v právních předpisech upravujících potraviny nebo v přímo použitelných předpisech Evropské unie upravujících potraviny
 - Je součástí popisné informace, a prvků, vztahujících se ke způsobu prezentace potraviny jako celku, která jeho použití prokazatelně odůvodňuje a neuvádí spotřebitele v omyl,
 - Odpovídá požadavkům vyhlášky o potravinách určených pro zvláštní výživu nebo nařízení o potravinách určených pro kojence a malé děti a potravinách pro zvláštní lékařské účely
 - Doloženo dokladem vydaným příslušnými náboženskými autoritami, popřípadě kopií platného rozhodnutí o povolení k porážce zvířat pro potřeby církví a náboženských společností vydaného Ministerstvem zemědělství,
 - 100 % všech složek celkové hmotnosti nezpracované potraviny, vinařských produktů nebo mléka pochází z České republiky a prvovýroba a porážka zvířat a všechny fáze výroby proběhly v České republice.

A close-up photograph of a red pushpin with a black stem, pinned to a yellow and white map. The map shows some text like 'SQUARE' and 'SQUA'. The background is blurred, showing another red pushpin.

Jak číst etikety na potravinách?

- [http://eagri.cz/public/web/file/649224/Brozura Oznacovani potravin A4 II.PDF](http://eagri.cz/public/web/file/649224/Brozura_Oznacovani_potravin_A4_II.PDF)
- [https://www.bezpecnostpotravin.cz/UserFiles/publikace1/Vitejte ve svete potravin 2020 WEB.pdf](https://www.bezpecnostpotravin.cz/UserFiles/publikace1/Vitejte_ve_sвете_potravin_2020_WEB.pdf)

Další specifické skupiny potravin

- [Doplňky stravy](#)
 - Koncentrované vitaminy a minerální látky
 - Notifikační povinnost
- Obohacené – fortifikované – funkční potraviny
 - Nařízení EU č. 1925 a 1924/2006 – [výživová a zdravotní tvrzení](#)
- [Nové potraviny](#)
 - Nařízení EU č. 2015/2283
- [Geneticky modifikované potraviny](#)
 - Nařízení EU č. 1829/2003
- [Biopotraviny](#)
 - Nařízení EU č. 834/2007 → 848/2018 (účinnost od 2021)
- [Potraviny určené pro zvláštní výživu](#)
 - Nařízení EU č. 609/2013
 - Potraviny pro kojence a malé děti, pro zvláštní lékařské účely, pro regulaci hmotnosti

POVINNOSTI ČLENSKÉHO STÁTU

Zajišťování dodržování potravinového práva

- Provádění kontrol
- Stanovení pravidel pro opatření a sankce při porušení potravinového práva

Úřední kontroly

- víceleté národní plány kontrol
- pravidelně, na základě rizik a s přiměřenou četností
- bez předchozího upozornění (s výjimkami)
- nestrannost, kvalita a jednotnost, příp. koordinovanost
- průhlednost a důvěrnost
- interní nebo externí audity

Nařízení EU o úřední kontrolě

- Určení příslušných orgánů a kontrolních orgánů pro ekologickou produkci
 - Povinnost zajistit koordinaci
 - Vnitřní audity
- Pravidelnost a přiměřená četnost úředních kontrol, s přihlédnutím
 - ke zjištěným rizikům, pokud jde o:
 - i) zvířata a zboží;
 - ii) činnosti pod kontrolou provozovatelů;
 - iii) umístění činností nebo provozu provozovatelů;
 - iv) používání produktů, postupů, materiálů nebo látek, které mohou ovlivnit bezpečnost, důvěryhodnost a nezávadnost potravin
 - k veškerým informacím naznačujícím pravděpodobnost, že spotřebitelé mohou být uvedeni v omyl, zejména pokud jde o povahu, totožnost, vlastnosti, složení, množství, trvanlivost, zemi původu nebo místo původu anebo metodu výroby či produkce potravin;
 - k historii provozovatelů, pokud jde o výsledky úředních kontrol, které u nich byly provedeny, a jejich soulad s pravidly uvedenými v čl. 1 odst. 2
 - ke spolehlivosti a výsledkům vlastních kontrol, které byly provedeny provozovateli nebo třetí stranou na jejich žádost, případně včetně soukromých systémů záruky kvality, za účelem ověření souladu s pravidly uvedenými v čl. 1 odst. 2 a e) k veškerým informacím, které by mohly poukazovat na nesoulad s pravidly uvedenými v čl. 1 odst. 2.
- Metody a techniky provádění kontrol
- Povinnosti provozovatelů potravinářských podniků
- Podmínky správní pomoci a spolupráce
- Víceleté vnitrostátní plány kontrol
- Koordinované programy kontrol
- Pohotovostní plány pro potraviny a krmiva

Státní kontrola a dozor

- [Státní zemědělská a potravinářská inspekce](#)
- [Státní veterinární správa](#)
- Krajské hygienické stanice
- [Česká obchodní inspekce](#)

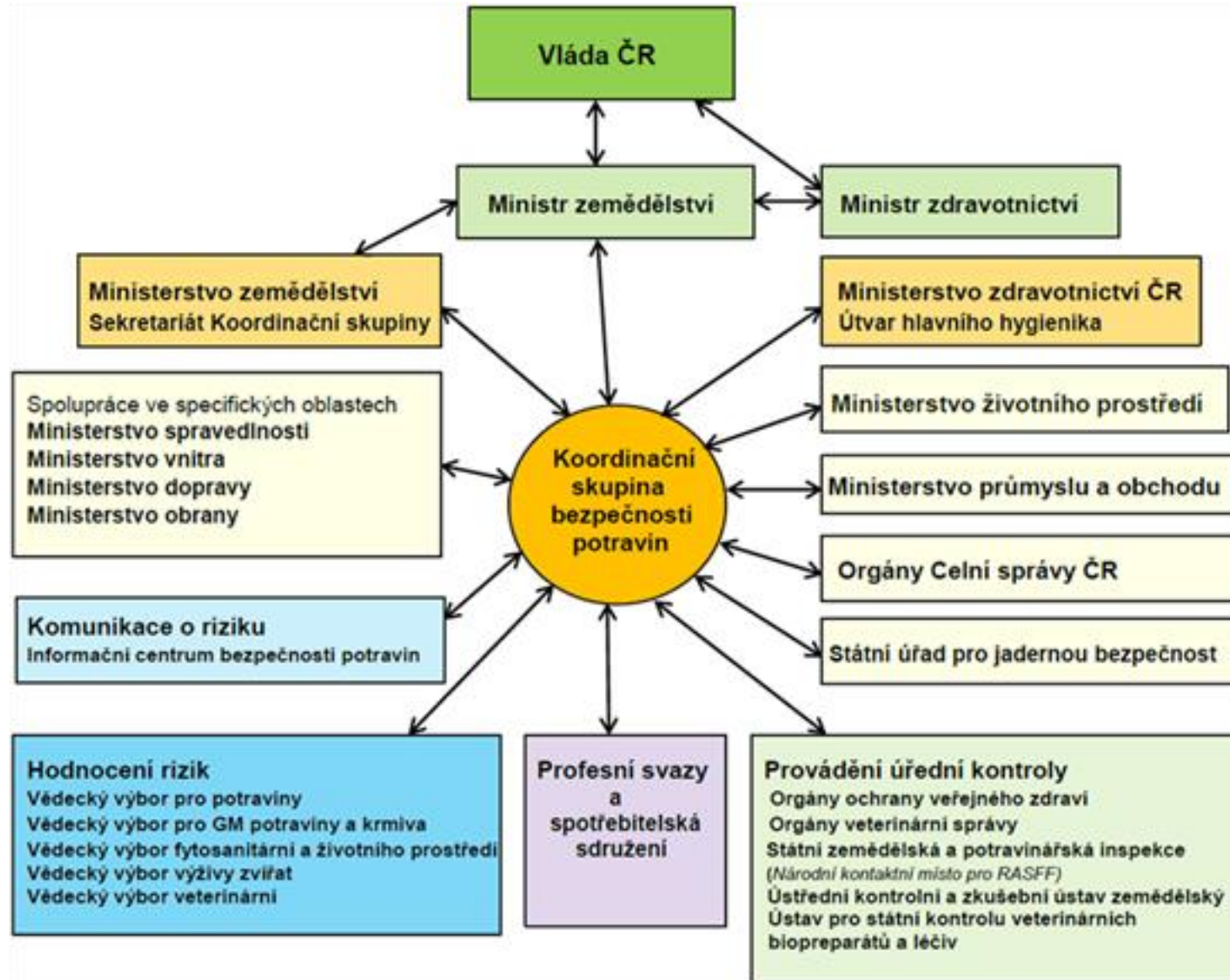
Státní kontrola a dozor

- SZPI
 - pro výrobu potravin, pro balení, krájení nebo jiný způsob dělení potravin a pro uvádění potravin na trh
 - pro vstup a dovoz potravin ze třetích zemí,
 - pro provozování stravovacích služeb
- SVS
 - pro výrobu, skladování, přepravu, dovoz a vývoz potravin živočišného původu a pro balení, krájení nebo jiný způsob dělení potravin živočišného původu, které probíhá v zařízeních schválených pro tyto činnosti podle veterinárního zákona
 - pro uvádění potravin živočišného původu na trh v tržnicích a na tržištích, pro uvádění potravin živočišného původu na trh v prodejních úsecích a prodejnách jiných než samoobslužných, kde dochází k úpravě masa, mléka, ryb, drůbeže nebo vajec, pro uvádění zvěřiny na trh a při příchodu potravin živočišného původu z členských států Evropské unie v prodejnách potravin, pokud jsou místy určení
 - pro uvádění nezpracovaných těl nebo částí těl živočichů, mléka, mleziva, vajec nebo včelích produktů na trh při provozování stravovacích služeb
- KHS
 - pro provozování stravovacích služeb
 - při zjišťování příčin poškození nebo ohrožení zdraví a zamezení šíření infekčních onemocnění nebo jiného poškození zdraví z potravin
- ČOI
 - poctivost prodeje (cena, měřidla, reklamace)

Opatření k nápravě a sankce

- Široké spektrum opatření k nápravě
 - V návaznosti na unijní právní předpisy
 - Donucovací opatření
 - Při rozhodování o tom, jaká opatření mají být přijata, přihlížejí příslušné orgány k povaze nesouladu a k dosavadním záznamům o dodržování pravidel provozovatelem.
 - V návaznosti na vnitrostátní právní předpisy
 - Např. § 5 zákona o SZPI
- Uplatňování odpovědnosti za přestupky a ukládání správních trestů
 - V režimu jednotlivých právních předpisů
 - Stanovené sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující.
 - Finanční sankce za porušení nařízení o úřední kontrole a pravidel potravinového práva spáchané pomocí klamavých nebo podvodných praktik musí odpovídat přinejmenším buď majetkovému prospěchu, který provozovatel získal, nebo případně procentu obrátu provozovatele.
 - Např. 17f zákona o potravinách pokuty v rozmezí do 1/3/10/50 milionů Kč

Rapid Alert System for Food and Feed

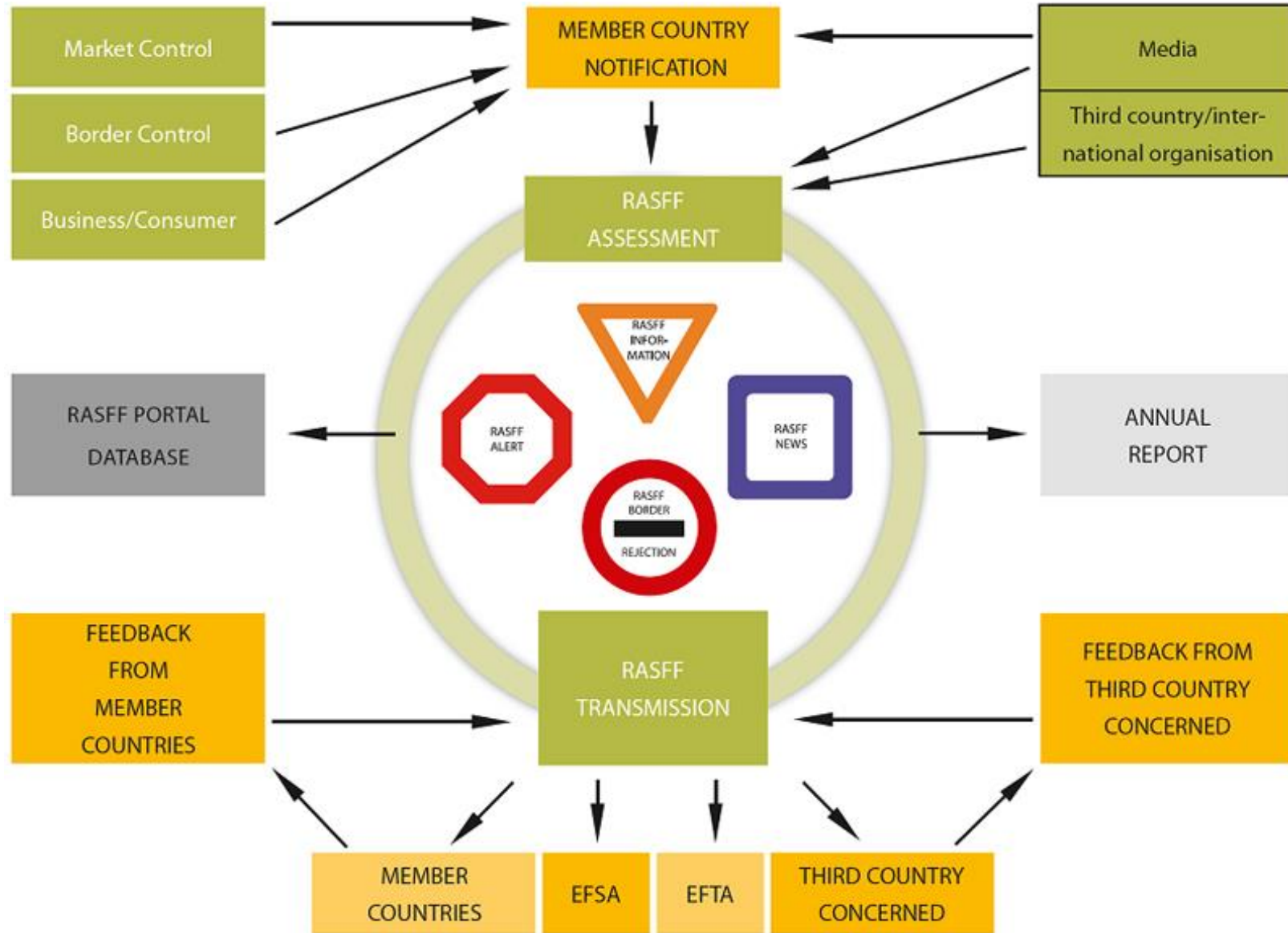
RASFF

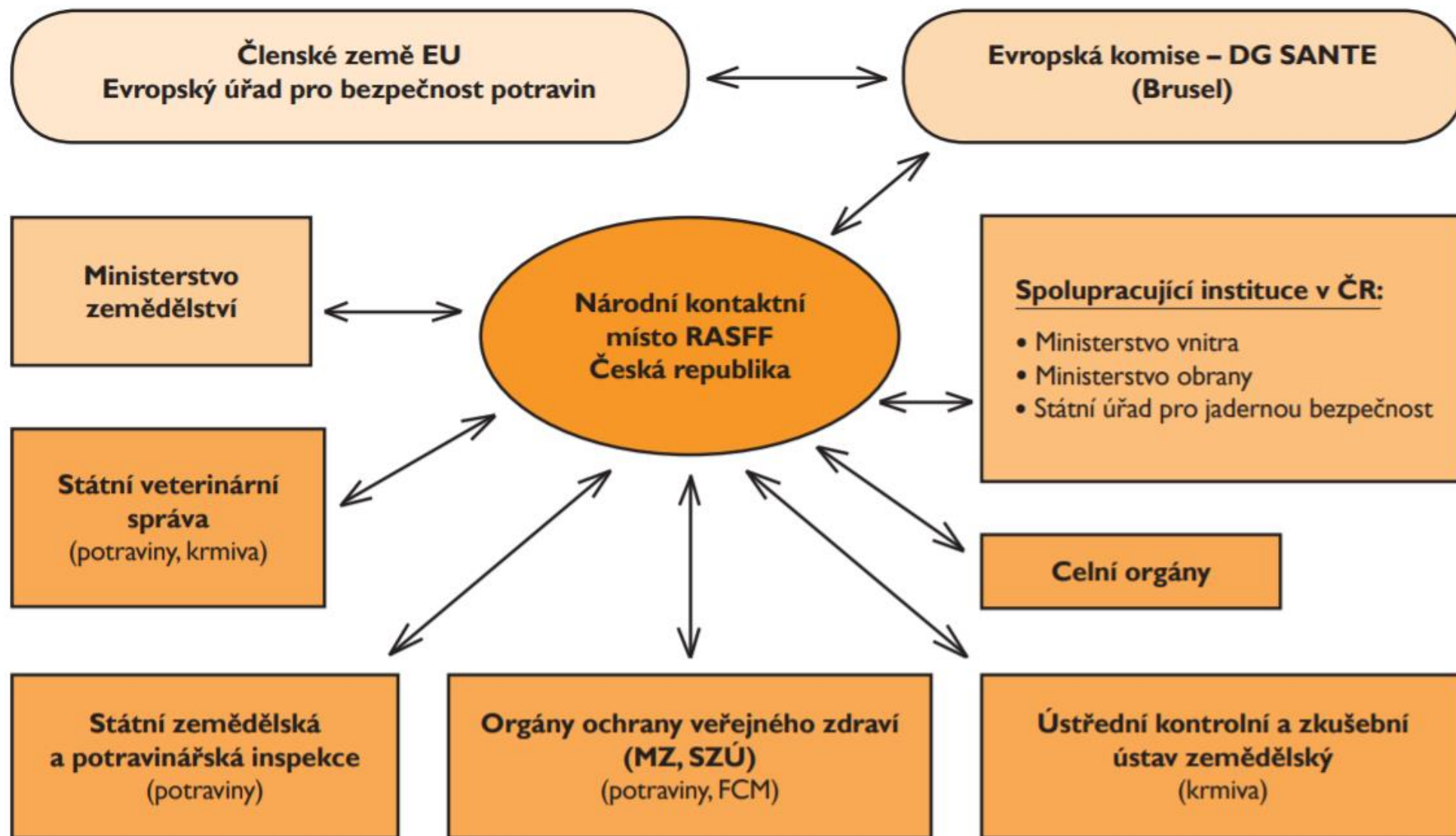
- Systém rychlého varování pro potraviny a krmiva
- jeden z mechanismů kontroly bezpečnosti potravin a krmiv pro území jednotného trhu EU
- slouží pro sdílení informací o přímých nebo nepřímých rizicích ohrožujících zdraví lidí, zvířat a životní prostředí, která pocházejí z potravin nebo krmiv
 - zabránění uvedení rizikových potravin a krmiv do oběhu, případně jejich stažení z evropského trhu

RASFF oznámení

- Alert notifikace
 - bezprostřední ohrožení lidského zdraví
- Non-alert/informační notifikace
 - potraviny již nejsou na trhu nebo riziko není závažné
- „border rejection“ notifikace
 - odmítnutí na vnějších hranicích EU z důvodu zdravotního rizika
- News
 - ostatní informace významné pro kontrolní orgány

Evropská kontrola bezpečnosti potravin

- Povinnost Evropské komise zpracovat a předložit výroční zprávu o celkovém fungování kontrol v členských státech
- [Health and Food Audits and Analysis Directorate](#) (dříve FVO)
 - Kontrola kontroly
 - [Obecné a zvláštní audits](#) v členských státech i třetích zemích
 - Souhrnné zprávy
 - Opatření: dialog, školení, řízení o porušení smlouvy
- Ochranná opatření
 - pozastavení uvádění potravin na trh nebo jejich používání z dotčeného státu
 - pozastavení dovozu z dotčené třetí země
 - stanovení zvláštních podmínek pro potraviny
 - jiné vhodné dočasné opatření

Reklamace potravin

- Uplatní se obecná právní úprava občanského zákoníku
 - Viz § 2161 (jakost při převzetí)
 - Viz § 2165 (práva z vadného plnění)
 - Viz § 2113 (záruka za jakost)
 - Srov. např. <https://www.fruitissimo.cz/reklamacni-rad-1-1> nebo <https://www.albert.cz/garance-kvality/reklamace/reklamacni-rad>
 - Neuplatňují se specifika pro smlouvy uzavírané distančním způsobem a mimo obchodní prostory Viz § 1840 OZ
- *Správní orgán je povinen přijímat podněty, aby bylo zahájeno řízení z moci úřední. Pokud o to ten, kdo podal podnět, požádá, je správní orgán povinen sdělit mu ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy podnět obdržel, že řízení zahájil, nebo že neshledal důvody k zahájení řízení z moci úřední, popřípadě že podnět postoupil příslušnému správnímu orgánu. (§ 42)*
 - Povinnost podání vysvětlení k prověření podnětu na výzvu správního orgánu (§ 137)

Zdroje

- Ministerstvo zemědělství
 - <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/>
- Státní zemědělská a potravinářská inspekce
 - <http://www.szpi.gov.cz/>
- Státní veterinární správa
 - <https://www.svscr.cz/>
- Státní zdravotní ústav
 - <http://www.szu.cz/tema/bezpecnost-potravin>
- Informační centrum bezpečnosti potravin
 - <http://www.bezpecnostpotravin.cz/>
- Evropská úřad pro bezpečnost potravin
 - <https://www.efsa.europa.eu/>
- Evropská komise
 - https://ec.europa.eu/food/overview_en
- Potravinářská komora ČR
 - <https://www.foodnet.cz/>